

Šį puslapį išvertė mašininio vertimo programa [Nuoroda]. Mašininiuose vertimuose gali būti klaidų, tekstas gali būti neviseškai aiškus ir tikslus. Ombudsmenas neprisiima atsakomybės už jokių neatitikimų. Patikimiausių ir teisiškai tikslų informaciją rasite originale anglų kalba, kurio nuoroda pateikta pirmiau. Daugiau informacijos rasite mūsų [kalbų ir vertimo politikoje](#) [Nuoroda].

Sprendimas dėl savo iniciatyva atlikto tyrimo, kaip Europos Komisija stebi ES struktūrinius ir investicijų fondus, siekdama užtikrinti, kad jie būtų naudojami neįgaliųjų teisei į savarankišką gyvenimą ir įtraukti bendruomenėje skatinti (OI/2/2021/MHZ)

Sprendimas

Byla OI/2/2021/MHZ - **Atidaryta** 03/02/2021 - **Sprendimas** 27/04/2022 - **Atitinkama institucija** Europos Komisija (Tolesnis tyrimas nėra pateisinamas) |

Tyrimas buvo susijęs su tuo, kaip Europos Komisija stebi, kaip valstybės narės naudoja ES struktūrinių ir investicijų (ESI) lėšas, siekdamas skatinti neįgaliųjų ir vyresnio amžiaus asmenų teisę į savarankišką gyvenimą ir įtraukti bendruomenėje (deinstitucionalizavimas), ir ar Komisija taiko sankcijas, jei to nedaro.

Tyrimo metu Ombudsmenas gavo nacionalinių ombudsmenų ir pilietinės visuomenės organizacijų nuomones.

Ombudsmenė nustatė, kad Komisija galėtų pateikti aiškesnes gaires dėl būtinybės skatinti deinstitucionalizavimą naudojant ESI fondus. Ji taip pat laikėsi nuomonės, kad Komisija galėtų imtis veiksmų, kad pagerintų ESI fondų finansuojamos veiklos stebėseną, ir kad ji turėtų imtis aktyvesnio požiūrio į vykdymo užtikrinimą, ypač tais atvejais, kai kyla susirūpinimas, kad ESI lėšomis finansuojama veikla prieštarauja pareigai skatinti deinstitucionalizavimą. Ombudsmenė taip pat atkreipė dėmesį į tai, kad būtina ypač budriai stebėti lėšas, naudojamas pagal Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonę.

Ombudsmenas užbaigė tyrimą ir pateikė dešimt pasiūlymų, kaip pagerinti Komisijos pateiktas gaires ir stebėsenos procesą. Ji pabrėžė, kad Komisija turi veikti greitai, atsižvelgiant į papildomas finansavimo programas, sukurtas reaguojant į COVID-19 pandemiją, taip pat į naujausius galiojančių taisyklių pakeitimus.

Ombudsmenas apsvaistys galimybę ateityje grįžti prie šio klausimo, kad įvertintų pažangą.

Tyrimo savo iniciatyva aplinkybės

1. ES yra JT neįgaliųjų teisių konvencijos, kurios nuostatos dabar yra neatskiriama ES teisės dalis [1] , šalis. Neįgaliųjų teisių konvencijos 19 straipsnyje nustatyta, kad Konvencijos šalys „*pripažįsta lygias visų neįgaliųjų teises gyventi bendruomenėje, pasirinkdamos lygiaverčius kitiems asmenims, ir imasi veiksmingų ir tinkamų priemonių, kad būtų sudarytos palankesnės sąlygos neįgaliesiems visapusiškai naudotis šia teise ir visapusiškai integruotis į bendruomenę bei joje dalyvauti*“. ES nustatė, kad savarankiškas gyvenimas ir teisė į socialinę įtrauktį yra ES kompetencija [2] .

2. Deinstitutionalizavimas [3] yra konkretus Neįgaliųjų teisių konvencijos tikslas. JT neįgaliųjų teisių komitetas [4] nurodė, kad nuolatinės investicijos į institucinę priežiūrą trukdo visapusiškai įgyvendinti teisę gyventi savarankiškai ir būti įtrauktiems į bendruomenę [5] JT komitetas rekomendavo, kad „*ES parengtų požiūrį, kuriuo būtų vadovaujamasi ir skatinama deinstitutionalizacija ir stiprinama Europos struktūrinių ir investicijų fondų naudojimo stebėseną, siekiant užtikrinti, kad jie būtų naudojami tik paramos neįgaliesiems paslaugoms vietos bendruomenėse plėtoti, o ne institucijoms pertvarkyti ar plėsti*“. Komitetas taip pat rekomendavo, kad ES „*sustabdytų, atšauktų ir susigrąžintų mokėjimus, jei pažeidžiama pareiga gerbti pagrindines teises*“ [6] .

3. Bendrųjų nuostatų reglamentuose [7] [8] nustatytos taisyklės, reglamentuojančios Europos struktūrinius ir investicijų fondus (toliau – ESI fondai). Jose teigiama, kad ESI fondai turėtų būti įgyvendinami taip, kad būtų skatinamas perėjimas nuo institucinės prie globos šeimoje ir bendruomenėse [9] .

4. Ankstesniuose skunduose Europos ombudsmenas siekė išsiaiškinti, kaip nuosekliai tai taikoma. [10] Pilietinės visuomenės organizacijos ir toliau reiškia susirūpinimą dėl ES lėšų panaudojimo neįgaliųjų institucinės priežiūros įstaigų statybai [11] .

5. COVID-19 pandemija vėl sutelkė dėmesį į stacionariosios globos įstaigose gyvenančių asmenų padėtį ir pateikė įrodymų, kad imtasi nepakankamai veiksmų siekiant apsaugoti institucinės globos įstaigose gyvenančius asmenis. 2020 m. gegužės mėn. tuometinis JT specialusis pranešėjas neįgaliųjų teisių klausimais ir JT specialusis pranešėjas teisės į tinkamą būstą klausimais kreipėsi į Europos Komisiją, kad išreikštų susirūpinimą dėl tam tikrų ES finansuojamų projektų atitikties JT neįgaliųjų teisių konvencijos 19 straipsniui. [12] Visų pirma jos nurodė: „*Toliau teikdama finansinę paramą projektams, kuriais skatinamas ir įtvirtinamas neįgaliųjų deinstitutionalizavimas, Europos Komisija remia, įteisina ir aktyviai prisideda prie medicininio negalios modelio tolesnio taikymo, taip pakenkdama pažangai, pasiektai priimančios Neįgaliųjų teisių konvenciją, ir ragina valstybes išlaikyti pasenusias, neveiksmingas ir diskriminacines sistemas, kuriomis pažeidžiamos neįgaliųjų teisės*.“

Tyrimas

6. Ombudsmenė savo iniciatyva pradėjo tyrimą, kad išnagrinėtų, kaip Komisija stebi, kaip valstybės narės naudoja ES struktūrinių ir investicijų (ESI) lėšas neįgaliųjų teisei į savarankišką gyvenimą skatinti ir ar Komisija taiko sankcijas, jei to nedaro.

7. Tyrimo metu Ombudsmenas gavo Komisijos atsakymą į konkrečius ombudsmeno klausimus. Ombudsmenas paprašė pilietinės visuomenės organizacijų pateikti pastabas dėl Komisijos atsakymo [13].

8. Ombudsmenas taip pat paprašė Europos ombudsmenų tinklo (ENO) narių pateikti savo nuomonę apie tai, kaip jų valstybėje narėje įgyvendinama teisė į savarankišką gyvenimą, remiantis skundais arba informacija, apie kurią jie sužinojo. Ombudsmenas taip pat paklausė jų, ar, jų nuomone, įmanoma ir pageidautina dalyvauti nacionalinių „stebėsenos komitetų“, kurie vertintų ES finansuojamų programų rezultatus pagal ES pagrindinių teisių chartiją ir JT neįgaliųjų teisių konvenciją [14] trylika nacionalinių ombudsmenų, veikloje. [15]

Stebėseną

Ombudsmeno klausimai Komisijai

9. Ombudsmenas pateikė Komisijai išsamius klausimus, kuriais siekiama:

a) Ar Komisija ketina sustiprinti savo vaidmenį stebint, ar ESI fondai naudojami deinstitutionalizavimui skatinti?

b) Ar Komisija numato kokius nors su šiuo klausimu susijusius pakeitimus ar patobulinimus savo darbuotojams ir nacionalinėms valdžios institucijoms skirtose praktinėse gairėse, susijusiose su ES finansuojamais projektais?

c) Ar Komisija numato kokių nors papildomų priemonių ar finansavimo siekdama aktyviai skatinti deinstitutionalizavimą, atsižvelgdama į opias problemas, nustatytas per COVID-19 pandemiją?

d) Ar Komisija ketina taikyti specialius reikalavimus finansavimo programoms, kuriomis siekiama skatinti deinstitutionalizavimą?

10. Ombudsmenė taip pat paprašė Komisijos pasidalyti su savo atsakymu į laišką, kurį Komisijai bendrai nusiuntė JT specialusis pranešėjas neįgaliųjų teisių klausimais ir JT specialusis pranešėjas teisės į tinkamą būstą klausimais.

Komisijos atsakymas

11. 2021–2027 m. finansavimo laikotarpiu Komisija toliau tvirtins nacionalines programas ir reguliariai jas stebės bei audituos, siekdama užtikrinti, kad atskiri projektai atitiktų sutartus prioritetus, įgyvendinimo taisykles ir patikimo finansų valdymo principą, susijusius su ES biudžetu. Tačiau pagal ES chartiją ir Bendrųjų nuostatų reglamentą nacionalinėms valdžios institucijoms tenka pagrindinė atsakomybė ir jos gali savo nuožiūra atrinkti ir stebėti atskirus projektus finansavimui gauti.

12. Komisija nurodė, kad nors ESI fondų naudojimas gyvenamosioms patalpoms nėra galutinai uždraustas, valstybės narės privalo daryti pažangą skatindamos savarankiško gyvenimo sąlygas ir deinstitutionalizavimą. Komisijos rekomendacijose valstybėms narėms dėl ESI fondų naudojimo 2014–2020 m. laikotarpiu nurodyta, kad stacionarinės globos įstaigų statybai ar atnaujinimui negali būti skiriamas joks finansavimas, neatsižvelgiant į jų dydį. Tačiau kai kuriais atvejais valstybės narės siekė finansavimo stacionariosios globos įstaigoms, tvirtindamos, kad tai buvo deinstitutionalizavimo ir savarankiško gyvenimo užtikrinimo proceso dalis. Jie teigė, kad šiam procesui reikia plėtoti individualizuotas paslaugas, planuoti ilgalaikio gyvenimo įstaigų uždarymą ir sudaryti sąlygas neįgaliesiems naudotis bendrosiomis paslaugomis.

13. Komisijos nuomone, pirmenybė turėtų būti teikiama „Europos socialiniam fondui +“ (ESF+), kuris būtų naudojamas bendruomeninių ir šeimos paslaugų teikimui remti. Vienas iš papildomų šio proceso etapų – finansavimas iš Europos regioninės plėtros fondo (ERPF) galėjo būti skiriamas infrastruktūros plėtrai, kuria siekiama užtikrinti savarankišką gyvenimą.

14. 2021–2027 m. programavimo laikotarpiu deinstitutionalizavimo skatinimas tebėra ESI fondų prioritetas. Komisija ketina parengti gaires valstybėms narėms dėl savarankiško gyvenimo ir įtraukties bendruomenėje skatinimo.

15. Komisija apibūdino būtinas ESI fondų įgyvendinimo sąlygas. 2014–2020 m. programavimo laikotarpiu jos vadinamos ex ante sąlygomis. 2021–2027 m. finansavimo laikotarpiu jos vadinamos palankiomis sąlygomis ir skirstomos į dvi skirtingas kategorijas: horizontaliosios sąlygos, taikomos visiems ES fondams, ir teminės sąlygos, kurios yra svarbios pereinant nuo institucinės prie bendruomeninės priežiūros [16] .

16. Komisijos stebėseną apima vertinimą, ar valstybės narės laikosi šių sąlygų. Ji ketina sukurti mokymo modulį ir teikti techninę pagalbą, kad būtų užtikrintas sąlygų įgyvendinimas. Komisija stebės programų įgyvendinimą rengdama stebėsenos komiteto posėdžius, metines įgyvendinimo ataskaitas, metinius peržiūros posėdžius ir techninius susitikimus. Komisija taip pat naudoja papildomus stebėsenos išteklius, pvz., išorės ekspertus, mokymosi seminarus ir mokymo sesijas savo tarnybos pareigūnams, kurie stebi finansavimo programas valstybėse narėse.

17. Komisija nurodė, kad į stebėsenos komitetus turėtų būti įtrauktos pagrindinių teisių įstaigos, pavyzdžiui, nacionalinės žmogaus teisių institucijos, kurios galėtų atlikti tam tikrą vaidmenį užtikrinant, kad ES finansuojamos programos būtų rengiamos ir įgyvendinamos laikantis Chartijos. Rengiant ir įgyvendinant programas turėtų dalyvauti atitinkami suinteresuotieji

subjektai, pavyzdžiui, neįgaliesiems atstovaujančios organizacijos, ir turėtų būti visapusiškai pasinaudota jų patirtimi ir indėliu.

18. Dėl COVID-19 pandemijos poveikio sprendimams dėl finansavimo Komisija nurodė, kad Atsako į koronaviruso grėsmę investicijų iniciatyvos [17] apima paramą veiksams, kuriais siekiama apriboti viruso plitimą stacionariosios globos įstaigose ir skatinti priežiūros namuose bei bendruomeninių paslaugų plėtrą. Sanglaudai ir Europos teritorijoms skirta ekonomikos gaivinimo pagalba (REACT-EU) pagal ESF+ ir Europos regioninės plėtros fondą (ERPF) suteikė papildomų išteklių, be kita ko, priežiūros darbuotojų apsaugos priemonėms įsigyti, taip pat išplėstinei sveikatos priežiūrai ir socialinei priežiūrai.

19. Savo atsakyme JT specialiesiems pranešėjams Komisija nurodė, kad siekiant skatinti perėjimą nuo institucinių prie bendruomeninių paslaugų kai kuriais atvejais gali prireikti pereinamojo laikotarpio sprendimų, kuriais siekiama užtikrinti sveikas ir saugias gyvenimo sąlygas. Ji pabrėžė, kad ja siekiama užtikrinti, kad tai nepakenktų bendram Neįgaliųjų teisių konvencijos 19 straipsnio tikslui.

20. Atsakydama į JT pranešėjų klausimą dėl ESI fondų naudojimo siekiant dideles institucijas pakeisti mažesnėmis neįgaliesiems skirtomis institucijomis, Komisija nurodė, kad valstybės narės yra atsakingos už tai, kokius projektus remti, tačiau jos turi atitikti būtinas sąlygas.

Ombudsmeno vertinimas

21. Ombudsmeno vertinime atsižvelgiama į nacionalinių ombudsmenų ir pilietinės visuomenės organizacijų, su kuriomis konsultuotasi atliekant tyrimą, atsakymus, kuriuos galima rasti priede.

22. Bendrųjų nuostatų reglamente nustatyta, kad nors valstybės narės yra atsakingos už veiksmų programų rengimą [18] ir partnerystės susitarimus [19], taip pat už programų įgyvendinimą pagal taikytiną nacionalinę ir ES teisę [20], Komisija yra atsakinga už stebėseną, ar ESI fondai naudojami laikantis reglamente nustatytų tikslų ir standartų.

23. Stebėdama ESI fondus, Komisija turėtų įvertinti, ar valstybės narės laikosi jos nustatytų gairių. Savo *2021–30 m. neįgaliųjų teisių strategijoje* [21] Komisija paskelbė, kad 2023 m. ji priims gaires, kuriose valstybėms narėms rekomenduojama gerinti savarankišką gyvenimą ir įtrauktį bendruomenėje. Labai svarbu, kad Komisija parengtų šias gaires konsultuodamasi su neįgaliesiems atstovaujančiomis organizacijomis.

24. Be to, ombudsmenė mano, kad Komisija turėtų pateikti savo darbuotojams atnaujintas ir nedviprasmiškas gaires, kad jie galėtų griežtai stebėti, kaip valstybės narės naudoja ES lėšas, kaip laikomasi Neįgaliųjų teisių konvencijos 19 straipsnio. Vienintelės viešai skelbiamos Komisijos darbuotojams skirtos gairės dėl deinstitucionalizavimo yra 2014 m. [22]. Jame nėra elementų, į kuriuos Komisijos raštininkai turėtų atsižvelgti vertindami nacionalinius dokumentus, kontrolinio sąrašo. Gairės yra aprašomojo pobūdžio ir jas būtų naudinga padaryti praktiškesnes. [23]

25. Atsižvelgiant į naujojo Bendrųjų nuostatų reglamento ir papildomų finansavimo programų, sukurtų reaguojant į COVID-19 pandemiją, pakeitimus, pirmenybė teikiama naujų gairių paskelbimui valstybės narėms ir Komisijos darbuotojams. Kai jie bus priimti, jie turėtų būti skelbiami internete, kad būtų sudarytos palankesnės sąlygos visuomenei vykdyti kontrolę.

Gairės valstybės narėms

26. Komisija patvirtina partnerystės susitarimus, o vėliau – programas, kuriomis įgyvendinamos susijusios lėšos [24] . 2014–2020 m. finansavimo laikotarpiu [25] patvirtinimas priklausė nuo to, ar yra administracinių gebėjimų įgyvendinti ir taikyti Neįgaliųjų teisių konvenciją [26] ir nuo strateginės skurdo mažinimo politikos programos, įskaitant priemones, kuriomis skatinamas perėjimas nuo institucinės prie bendruomeninės globos [27] .

27. Nacionalinėse programose [28] ne visada aiškiai patvirtinama, kad egzistuoja konkreti nacionalinė deinstitutionalizavimo strategija. Komisija turėtų siekti spręsti šį klausimą dabartiniu 2021–2027 m. programavimo laikotarpiu [29] , pavyzdžiui, prašydama valstybių narių pateikti aiškią informaciją apie savo deinstitutionalizavimo strategijas.

28. 2021–2027 m. programavimo laikotarpiu Komisija privalo patikrinti, ar nacionalinės programos atitinka reikiamas sąlygas. [30]

29. Dėl horizontalių sąlygų laikymosi Ombudsmenas pažymi, kad Komisija jau paskelbė gaires, įskaitant kontrolinį sąrašą dėl atitikties Pagrindinių teisių chartijai naudojant ESI fondus [31] . Tai buvo atsakas į ankstesnį ombudsmeno tyrimą [32] .

30. Kalbant apie dvi temines sąlygas, susijusias su deinstitutionalizavimu [33] , šių dviejų sąlygų įvykdymo kriterijai yra bendrieji. Būsimoje gairėse valstybės narėms turėtų būti siekiama spręsti šį klausimą, pavyzdžiui, pateikiant galimų priemonių, kuriomis būtų galima remti deinstitutionalizavimą ir perėjimą prie globos šeimoje ir bendruomenėje, pavyzdžių. Šiuo klausimu turėtų būti konsultuojamasi su neįgaliesiems atstovaujančiomis organizacijomis ir jų prašoma pasiūlyti galimas tokių priemonių ypatybes.

31. Ombudsmenė taip pat ragina Komisiją pasirūpinti, kad valstybės narės užtikrintų, jog jos naudotų lėšas pagal ES ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonę, taip pat skatintų deinstitutionalizavimą.

Gairės Komisijos darbuotojams

32. Savo 2021–30 m. *neįgaliųjų teisių strategijoje* Komisija nurodė, kad ankstesniu programavimo laikotarpiu ESI fondų lėšos nenaudojamos ilgalaikių gyvenamųjų įstaigų statybai ar atnaujinimui. Tačiau Komisija pripažįsta, kad praktikoje ji sutinka su ESI fondų naudojimu įstaigoms, jei valstybės narės gali įrodyti, kad finansavimas yra „deinstitutionalizavimo proceso“

dalis. [34]

33. Tai gali būti problemiška, atsižvelgiant į aiškius JT neįgaliųjų teisių konvencijos komiteto pareiškimus ir rekomendacijas. Todėl savo darbuotojams skirtose gairėse Komisija turėtų labai aiškiai apibrėžti, ką reiškia toks procesas [35], ir nustatyti rodiklius, kaip jį apibrėžti. Be to, Komisija turėtų patikrinti, ar procesas yra skaidrus, kad jį būtų galima kontroliuoti visuomenei. Gairėse turėtų būti aiškiai nurodyta, kad bet kokios draudimo finansuoti įstaigas išimtys turėtų būti aiškinamos siaurai ir atspindi JT komiteto pastabą, kad neturėtų būti steigiamos naujos „*ilgalaikės institucijos*“ ir kad senesnės „*ilgalaikės globos įstaigos*“ neturėtų būti atnaujinamos, išskyrus „*skubiasias priemones, būtinas gyventojų fiziniam saugumui užtikrinti*“ [36].

Stebėsenos priemonės

34. Pažangą, padarytą įgyvendinant nacionalines programas, galima įvertinti tik tuo atveju, jei Komisijai laiku pateikiama prasminga informacija apie jų veiklos rezultatus. Nors Komisija turi remtis nacionalinių valdžios institucijų pateikta informacija, ji taip pat turėtų labiau atsižvelgti į nepriklausomus informacijos šaltinius. Šiuo tikslu ji turėtų sistemingai naudotis nacionalinių ir regioninių ombudsmenų, kurių daugelis taip pat yra Neįgaliųjų teisių konvencijos stebėsenos sistemų dalis [37], ataskaitomis. Komisija taip pat galėtų tiesiogiai su jomis susisiekti konkrečiais klausimais, kad pagerintų savo vertinimą.

35. Komisija pabrėžė nacionalinių stebėsenos komitetų svarbą [38]. Kadangi į nacionalines programas įtraukta informacija yra bendro pobūdžio, Komisijai gali prireikti informacijos apie kvietimus teikti pasiūlymus, kad ji galėtų įvertinti, ar laikomasi reikalavimo, kad finansuojamais veiksmais būtų prisidedama prie deinstitucionalizavimo. Stebėsenos komitetai aptaria pasiūlymus ir teikia pastabas dėl jų. Jie taip pat dalyvauja nustatant projektų atrankos metodiką ir kriterijus.

36. Šiame procese itin svarbų vaidmenį galėtų atlikti neįgaliesiems atstovaujančių organizacijų dalyvavimas stebėsenos komitetuose. Todėl Komisija turėtų paraginti valstybes nares palengvinti tokių organizacijų atstovų dalyvavimą. Komisija taip pat turėtų reikalauti, kad valstybės narės užtikrintų, jog stebėsenos komiteto sprendimai, visų pirma rekomendacijos nacionalinėms institucijoms dėl finansavimo, būtų skelbiami atitinkamų nacionalinių institucijų interneto svetainėse prieinama forma. Komisija taip pat galėtų paraginti valstybes nares pakviesti nacionalinius ombudsmenus dalyvauti stebėsenos komitetų veikloje (kaip patarėjai arba nariai).

Taisomosios priemonės ir pažeidimo nagrinėjimo procedūra

Ombudsmeno klausimai Komisijai

37. 2020 m. Komisija gavo skundus dėl pažeidimų prieš Austriją ir Lenkiją dėl institucinės globos įstaigų, kurias bendrai finansavo ESI fondai, statybos [39] Ombudsmenas paklausė Komisijos apie šių skundų dėl pažeidimo statusą.

38. Ombudsmenas taip pat paklausė, kokiomis aplinkybėmis, jei apskritai, Komisija svarstytų galimybę pradėti pažeidimo nagrinėjimo procedūrą prieš valstybę narę dėl ESI fondų naudojimo.

39. Galiausiai Ombudsmenas norėjo sužinoti, kokios priemonės numatytos, jei ESI fondų lėšos būtų naudojamos nesilaikant Neįgaliųjų teisių konvencijoje nustatytų reikalavimų.

Komisijos atsakymas

40. Komisija nurodė, kad Austrijos skundas susijęs su neįgaliesiems skirtomis priemonėmis, bendrai finansuojamomis pagal Austrijos kaimo plėtros programą, kuri 2014–2020 m. buvo remiama ERPF lėšomis. Lenkijos skundas susijęs su aštuoniais ERPF bendrai finansuojamais projektais. Komisija nagrinėja abu skundus.

41. Komisija nurodė, kad jei institucinėje globos įstaigoje, kuriai skirta ESI fondų parama, pažeidžiama Chartija arba Neįgaliųjų teisių konvencija ir jei tas pažeidimas yra susijęs su finansuojama veikla, o valstybė narė to neketino ištaisyti, Komisija gali taikyti „finansinio valdymo priemonės“ (mokėjimų nutraukimą ar sustabdymą arba finansinę pataisą). Nustatydama, kurias taisomąsias priemones taikyti, kaip nustatyta Bendrųjų nuostatų reglamente, Komisija atsižvelgia į pažeidimo pobūdį, sunkumą ir finansines pasekmes.

42. Jei reikiamos sąlygos neįvykdytos, Komisija gali nuspręsti nekompensuoti atitinkamų išlaidų.

Ombudsmeno vertinimas

43. Ombudsmeno vertinime atsižvelgiama į nacionalinių ombudsmenų ir pilietinės visuomenės organizacijų, su kuriomis konsultuotasi atliekant tyrimą, atsakymus, kuriuos galima rasti priede.

44. Neįgaliųjų teisių konvencijoje [40] ir ES pagrindinių teisių chartijoje [41] draudžiama diskriminacija dėl negalios. NTK nustatyta teisė į savarankišką gyvenimą. Chartijoje nustatyta neįgaliųjų teisė naudotis nepriklausomumo užtikrinimo priemonėmis [43] Bendrųjų nuostatų reglamentuose nustatyta, kad valstybės narės ir Komisija, įgyvendindamos ESI fondus, turėtų užtikrinti, kad būtų laikomasi ES teisės [44], įskaitant Chartijos ir Neįgaliųjų teisių konvencijos [45] laikymąsi.

45. 2021 m. JT komitetas išreiškė susirūpinimą dėl to, kaip ES lėšos naudojamos keliose ES valstybėse narėse, ir pateikė rekomendacijas, kuriomis siekiama užtikrinti, kad lėšos būtų naudojamos laikantis Neįgaliųjų teisių konvencijos 19 straipsnio [46] Tačiau Ombudsmenas nežino, kad Komisija oficialiai pradėjo pažeidimo nagrinėjimo procedūras prieš bet kurią valstybę narę dėl ESI fondų naudojimo veiklai, kuri neatitinka Neįgaliųjų teisių konvencijos, arba

kad ji nusprendė sustabdyti tarpinius mokėjimus remdamasi pagrįsta Komisijos nuomone, pateikta pagal SESV 258 straipsnį. [47]

46. Komisija aiškiai nurodė, kad oficialiai pradės pažeidimo nagrinėjimo procedūrą tik kraštutiniu atveju, kai nebus pasiektas susitarimas su valstybe nare, kuri įtariama nesilaikiusi ES teisės [48] Šiuo tikslu ji pabrėžė nacionalinių teismų vaidmenį užtikrinant ES teisės vykdymą, be kita ko, perduodant bylas ES Teisingumo Teismui [49] .

47. Atlikdamas ankstesnį tyrimą [50] ombudsmenas pabrėžė pažeidimo nagrinėjimo procedūrų naudingumą siekiant užtikrinti, kad valstybės narės laikytųsi savo pagrindinių teisių įsipareigojimų ir kad būtų išvengta atskirų pagrindinių teisių pažeidimų. Tai ypač svarbu atsižvelgiant į pažeidžiamą daugelio neįgaliųjų padėtį ir sunkumus, su kuriais jie gali susidurti vykstant teismo procesui nacionaliniu lygmeniu.

48. Ombudsmenė apgailestauja, kad neatrodo, jog Komisija laikėsi šio požiūrio, visų pirma siekdama taikyti pažeidimo nagrinėjimo procedūras kaip priemonę, kuria siekiama užtikrinti, kad valstybės narės skatintų ir netrukdytų siekti deinstitutionalizavimo ir tokiu būdu laikytis Chartijos ir Neįgaliųjų teisių konvencijos naudojant ES lėšas.

49. Per ankstesnį Ombudsmeno tyrimą [51] paaiškėjo, kad Komisija pradėjo intensyvų dialogą su Vengrijos valdžios institucijomis dėl ES finansuojamo projekto, kuris neatitiko įsipareigojimo skatinti deinstitutionalizavimą, po to, kai JT komitetas išreiškė susirūpinimą [52] . Ombudsmenas mano, kad Komisija galėtų sistemingiau laikytis šio požiūrio.

50. Nors valstybės narės yra atsakingos už projektų, kuriems skiriamos ESI fondų lėšos, atranką ir įgyvendinimą, Komisija privalo įsikišti, jei sužino, kad projektas neatitinka Neįgaliųjų teisių konvencijos ir Bendrųjų nuostatų reglamentų, visų pirma kiek tai susiję su pareiga skatinti deinstitutionalizavimą. Visų pirma, jei JT komitetas išreiškia susirūpinimą dėl ES finansuojamos veiklos atitikties Neįgaliųjų teisių konvencijos nuostatomis dėl deinstitutionalizavimo, Komisija turėtų aktyviai kreiptis į atitinkamą valstybę narę ir apsvarstyti galimybę skirti finansines sankcijas, kaip numatyta Bendrųjų nuostatų reglamente [53] .

Išvada

Remdamasis tyrimu, Ombudsmenas užbaigia šią bylą pateikdamas tokią išvadą:

Šis tyrimas baigiamas, nes tolesni tyrimai šiame etape nėra pagrįsti. Toliau pateikiami keli tobulinimo pasiūlymai.

Apie šį sprendimą bus pranešta Europos Komisijai, Europos ombudsmenų tinklo nariams ir ES sistemos nariams pagal JT neįgaliųjų teisių konvencijos 33 straipsnio 2 dalį .

Pasiūlymai dėl patobulinimų

Gairės

I) Komisija valstybėms narėms ir savo darbuotojams turėtų pateikti aiškesnes gaires dėl poreikio skatinti deinstitutionalizavimą naudojant ESI fondus, taip pat lėšas, naudojamas pagal EGADP. Atsižvelgiant į naujojo Bendrųjų nuostatų reglamento ir papildomų finansavimo programų, sukurtų reaguojant į COVID-19 pandemiją, pakeitimus, pirmenybė teikiama naujų gairių paskelbimui. Priėmus gaires, jos turėtų būti skelbiamos internete, kad būtų sudarytos palankesnės sąlygos visuomenei vykdyti kontrolę.

... valstybėms narėms

II) 2023 m. numatytose gairėse Komisija turėtų pateikti aiškią ir nedviprasmišką informaciją apie poreikį skatinti deinstitutionalizavimą ir apie tai, kaip tai galima pasiekti, visų pirma atsižvelgiant į temines reikiamas sąlygas pagal Bendrųjų nuostatų reglamentą. Gairėse turėtų būti pateikti galimų priemonių, kuriomis būtų galima remti deinstitutionalizavimą ir perėjimą prie globos šeimoje ir bendruomenėje, pavyzdžiai.

III) Rengdama šias gaires Komisija turėtų kreiptis į neįgaliesiems atstovaujančias organizacijas.

IV) Gairėse valstybėms narėms turėtų būti nurodyta:

a) į savo nacionalines programas įtraukia informaciją apie savo strategijas, susijusias su deinstitutionalizavimu;

b) pasirūpina, kad „partnerystės susitarimai“ ir veiklos programos, kurias jie pateikia Komisijai tvirtinti, būtų pakankamai išsamūs, kad juose nebūtų galima įtraukti neįgaliams ir vyresnio amžiaus asmenims skirtų institucijų kūrimo;

c) užtikrina, kad veikla, kurią jos finansuoja pagal ES ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonę, prisidėtų prie deinstitutionalizavimo skatinimo;

d) stengiasi sistemingai įtraukti neįgaliesiems atstovaujančias organizacijas į ESI fondų finansuojamų projektų rengimą, atranką, įgyvendinimą, stebėseną ir vertinimą.

... Komisijos darbuotojams

V) Vertindama, ar nacionalinės strategijos ir planai atitinka Neįgaliųjų teisių konvenciją ir ES teisę bei politiką (horizontaliosios reikiamos sąlygos), Komisija turėtų:

a) kuo anksčiau konsultuotis su nacionalinėmis žmogaus teisių institucijomis ir pilietinės visuomenės organizacijomis;

b) kai įmanoma, atsižvelgti į nacionalinių ombudsmenų tyrimus, ar ES lėšų naudojimas yra

suderinamas su tikslu skatinti deinstitucionalizavimą;

C) teikti pirmenybę JT neįgaliųjų teisių konvencijos komiteto nuomonėms dėl valstybių narių.

VI) Komisija turėtų nustatyti rodiklius, kaip apibrėžti deinstitucionalizavimo procesą, įskaitant poreikį patikrinti, ar valstybių narių deinstitucionalizavimo procesai egzistuoja ir yra skaidrūs.

(VII) Gairėse turėtų būti aiškiai nurodyta, kad bet kokios draudimo finansuoti įstaigas išimtis turėtų būti aiškinamos siaurai ir atspindi JT komiteto pastabą, kad neturėtų būti steigiamos naujos „*ilgalaikės institucijos*“ ir kad senesnės „*ilgalaikės globos įstaigos*“ neturėtų būti atnaujinamos, išskyrus „*skubiausias priemones, būtinas gyventojų fiziniam saugumui užtikrinti*“.

Stebėsenos komitetai

(VIII) Komisija turėtų skatinti valstybes nares sudaryti palankesnes sąlygas neįgaliesiems atstovaujančių organizacijų dalyvavimui stebėsenos komitetuose. Komisija taip pat turėtų skatinti valstybes nares pakviesti nacionalinius ombudsmenus dalyvauti stebėsenos komitetų darbe, atliekant atitinkamą vaidmenį (kaip patarėjams arba nariams).

IX) Komisija turėtų reikalauti, kad valstybės narės užtikrintų, jog stebėsenos komiteto sprendimai, visų pirma rekomendacijos nacionalinėms institucijoms dėl finansavimo, būtų skelbiami atitinkamų nacionalinių institucijų interneto svetainėse prieinama forma.

Vykdymas

(x) Komisija turėtų imtis aktyvesnio požiūrio į vykdymo užtikrinimą, be kita ko, taikydama pažeidimo nagrinėjimo procedūras, visų pirma tais atvejais, kai kyla susirūpinimas, kad ESI lėšomis finansuojama veikla prieštarauja pareigai skatinti deinstitucionalizavimą.

Emily O'Reilly Europos ombudsmenė

Strasbūras, 2022 04 27

I PRIEDAS. Ombudsmeno ir pilietinės visuomenės organizacijų atsakymai Ombudsmeno tyrimo kontekste Stebėsenai

Nacionalinių ombudsmenų atsakymai

51. Kai kurie respondentai teigė, kad ESI fondai buvo naudojami perėjimui nuo didelių prie mažesnių įstaigų finansuoti ir kad jie tikisi, jog lėšos ir toliau bus naudojamos esamoms arba naujoms institucijoms tobulinti.

52. Keli respondentai manė, kad jų nacionalinės institucijos turėtų parengti konkrečią deinstitutionalizavimo strategiją [54] Mažiems socialinių paslaugų teikėjams turėtų būti sudarytos geresnės galimybės naudotis ESI fondais, kad būtų skatinamas deinstitutionalizavimas [55] Neįgaliiesiems atstovaujančios organizacijos turėtų būti sistemingai įtraukiamos į ESI fondų projektų rengimą, atranką, įgyvendinimą, stebėseną ir vertinimą.

53. Kalbant apie galimą ombudsmenų dalyvavimą stebėsenos komitetuose, minčiai pritariantys respondentai pabrėžė, kad reikia peržiūrėti dabartinę metodiką, siekiant užtikrinti, kad stebėseną būtų veiksminga. Jei ombudsmeno įgaliojimai nenumato dalyvavimo komitetuose ir tam reikia papildomų išteklių, į tai reikėtų atsižvelgti [56] Dauguma respondentų teigė, kad lėšų stebėseną nepatenka į jų įgaliojimų sritį, tačiau jie gali prižiūrėti stebėsenos įstaigas [57] Kai kurie nurodė, kad dalyvavimas stebėsenos komitetuose gali trukdyti jų instituciniam nepriklausomumui.

Pilietinės visuomenės organizacijų atsakymai

Parama iš ESI fondų pereinant prie globos bendruomenėje ir šeimoje

54. Europos neįgaliųjų forumas (EPF) pareiškė, kad teminė sąlyga, susijusi su deinstitutionalizavimu, įvairiose valstybėse narėse aiškinama skirtingai. Komisijos numatytos gairės turėtų būti labai aiškos, plataus užmojo ir parengtos dalyvaujant neįgaliesiems atstovaujančioms organizacijoms.

55. Europos savarankiško gyvenimo tinklas (ENIL) nurodė, kad ex ante sąlygos 2014–2020 m. programavimo laikotarpiu netrukdytų investuoti į neįgaliesiems skirtas institucijas. Jų nuomone, tai nesikeis, nes reikiamos sąlygos taikomos 2021–2027 m. programavimo laikotarpiui, nes:

I) Komisija laikosi pozicijos, kad investicijos į ilgalaikio gyvenimo įstaigas, skirtas asmenims, kuriems reikia nuolatinės priežiūros ir medicininės priežiūros, leidžiamos tol, kol valstybės narės daro pažangą užtikrindamos savarankišką gyvenimą ir deinstitutionalizavimą [58] .

II) Vertindama, ar valstybės narės atitinka reikiamas horizontaliąsias sąlygas, Komisija remiasi nacionalinių vadovaujančiųjų institucijų nuomone ir nesiekia gauti nacionalinių žmogaus teisių institucijų ir pilietinės visuomenės organizacijų nuomonės.

Komisijos vykdoma stebėseną

56. EPF teigė, kad Komisija, atrodo, yra „perkrauta“. Be to, pernelyg pasikliaujama vietos ir nacionalinėmis pilietinės visuomenės organizacijomis, kad jos praneštų apie netinkamą lėšų

naudojimą. Tačiau šios organizacijos turi ribotas galimybes atlikti tokį intensyvų darbą. Be to, jie negali lengvai gauti informacijos apie ES lėšoms numatytus veiksmus, todėl jie dažnai gali pateikti pastabas tik prasidėjus institucijų statybai ir (arba) atnaujinimui, o tai yra per vėlu.

57. ENIL nurodė, kad valstybių narių ir ES lygmens stebėsenos sistemos nėra pakankamai patikimos, kad būtų užkirstas kelias ESI fondų naudojimui projektams, kuriais įtvirtinama neįgaliųjų socialinė atskirtis ir segregacija. Komisija turėtų prisiimti didesnę atsakomybę už tai, kad projektai, kuriuos valstybės narės atrenka ESI fondų paramai gauti, atitiktų tokius prioritetus kaip deinstitutionalizavimas. Tačiau „partnerystės susitarimai“ ir veiksmų programos, pateiktos tvirtinti Komisijai, dažnai yra pakankamai neaiškios, kad apimtų neįgaliesiems ir vyresnio amžiaus asmenims skirtų institucijų kūrimą.

Pilietinės visuomenės vaidmuo nacionaliniuose stebėsenos komitetuose

58. EPF nurodė, kad šis pilietinės visuomenės organizacijų dalyvavimas nacionaliniuose stebėsenos komitetuose įvairiose valstybėse narėse skiriasi. Neįgaliųjų organizacijos (nacionalinės neįgaliųjų tarybos ir vietos organizacijos) turėtų dalyvauti atrenkant ir stebint ES finansuojamus veiksmus, visų pirma susijusius su investicijomis, kuriomis siekiama užtikrinti deinstitutionalizavimą.

59. ENIL mano, kad neįgaliesiems atstovaujančios organizacijos nepakankamai dalyvauja projektų įgyvendinimo, stebėsenos ir vertinimo etapuose. Nėra lėšų techninei paramai, kuri leistų jiems dalyvauti, teikti. Daugelis mažų organizacijų neturi pakankamai informacijos apie stebėsenos komitetų darbą arba apie tai, kaip tapti jų nariais. Be to, trūksta skaidrumo apie ESI fondų finansuojamas investicijas, o informacija taip pat dažnai neteikiama prieinama forma. Net jei pilietinės visuomenės organizacijos deda daug pastangų, kad prisidėtų prie konsultacijų šiais klausimais, jų pastabos dažnai atmetamos be paaiškinimo.

60. Organizacijos, kurios yra stebėsenos komitetų narės, mano, kad posėdžiai vyksta pernelyg retai, apima per daug sričių ir yra labai techninio pobūdžio. Todėl organizacijos negali diskutuoti apie jiems rūpimus klausimus. Susitikimai dažnai vyksta per vėlai, kai jau pradėti potencialiai problemiški veiksmai ir (arba) projektai, kuriems skiriamos ESI fondų lėšos.

Pandemijos poveikis deinstitutionalizavimui

61. EPF nurodė, kad yra reali rizika, jog dėl neproporcingo poveikio sveikatai institucinės priežiūros įstaigose pandemijos metu valstybės narės sieks daugiau investuoti į institucinę priežiūrą. Tai labai pakenktų pažangai deinstitutionalizavimo srityje. Nors EPF pripažįsta, kad Komisija siekė prieštarauti pasiūlymams dėl investicijų į institucijas, įtrauktas į kai kuriuos nacionalinius ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planus, jis baiminasi, kad šios investicijos vis dar gali būti tęsiamos. Atsižvelgiant į didesnį lankstumą, valstybėms narėms suteiktą pagal Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonę, palyginti su ESI fondais, EPF ragina Komisiją „drastiškai“ sustiprinti savo stebėseną ir teikti finansinę paramą pilietinės visuomenės organizacijoms, kurios galėtų padėti jai vykdyti stebėseną.

62. ENIL išreiškė susirūpinimą dėl to, kad lėšos pagal Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonę bus naudojamos institucinei priežiūrai, ypač vyresnio amžiaus asmenims, stiprinti. Šios ES lėšos galėtų būti naudojamos, pavyzdžiui, izoliavimo arba fizinio atstumo laikymosi priemonėms užtikrinti. Kai kuriuose nacionalinių ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planų projektuose ENIL rado planuojamų investicijų į kai kurių šalių įstaigas įrodymų.

63. ENIL taip pat nurodė, kad didelės neįgaliųjų (vaikų, suaugusiųjų ir vyresnio amžiaus asmenų) institucijos ir toliau naudojasi ESI fondais. Daugelis neįgalių vaikų buvo perkelti į mažesnes gyvenamąsias patalpas, užuot grįžę į savo šeimas ar gaudami kitų formų globą šeimoje. Iš ESI fondų nepakanka investicijų į asmeninę pagalbą ir prieinamą būstą. Daugumoje valstybių narių, kurių *finansavimo prioritetas buvo perėjimas nuo institucinės prie bendruomeninės priežiūros*, neįgalieji buvo perkelti iš didelių į mažesnes institucijas (atsižvelgiant į skirtingus pavadinimus). 2022 m. Komisija turėtų pasinaudoti JT Neįgaliųjų teisių komiteto antrąja ES peržiūra kaip galimybe pasimokyti iš 2014–2020 m. programavimo laikotarpio patirties.

Taisomosios priemonės ir pažeidimo nagrinėjimo procedūra

Pilietinės visuomenės organizacijų pastabos

64. ENIL nurodė, kad pažeidimo nagrinėjimo procedūra prieš Austriją ir Lenkiją (taip pat ankstesnių metų procedūra prieš Rumuniją) tęsėsi ilgiau nei metus. Komisija pranešė ENIL, kad ketina užbaigti visas tris procedūras. ENIL tvirtino, kad Komisija remiasi tik nacionalinių valdžios institucijų nuomone. Pavyzdžiui, ji neprašė Lenkijos ar Austrijos ombudsmenų nuomonės. ENIL konsultavosi su Lenkijos ombudsmenu dėl skundo dėl pažeidimo, susijusio su Lenkija. Pasak ENIL, Lenkijos ombudsmenas išreiškė susirūpinimą dėl Lenkijoje vykstančio deinstitutionalizavimo proceso ir jo atitikties žmogaus teisių standartams. Pasak ENIL, Lenkijos ombudsmenas yra pajėgus įvertinti, ar ES finansuojama veikla kenkia pažangai deinstitutionalizavimo srityje.

65. ENIL teigė, kad Komisija iki šiol nenustatė ES teisės pažeidimo ir netaikė jokių kitų sankcijų, susijusių su ESI lėšomis finansuojamais veiksmais, susijusiais su neįgaliesiems ir vyresnio amžiaus asmenims skirtomis institucijomis.

[1] Žr., pavyzdžiui: 2013 m. balandžio 11 d. Sprendimo *HK Danmark prieš Dansk almennyttigt Boligselskab ir HK Danmark prieš Dansk Arbejdsgiverforening*, C-335/11 ir C-337/11, 30 punktas <https://curia.europa.eu/juris/liste.jsf?num=C-335/11&language=EN> [Nuoroda]; ir

2014 m. kovo 18 d. Sprendimo *Z. prieš A Government Department, The Board of a Community School*, C-363/12, 73 punktas <https://curia.europa.eu/juris/liste.jsf?language=en&num=C-363/12> . [Nuoroda]

[2] 2009 m. lapkričio 26 d. Tarybos sprendimas dėl Jungtinių Tautų neįgaliųjų teisių konvencijos sudarymo Europos bendrijos vardu

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32010D0048> [Nuoroda]

[3] JT vyriausiojo žmogaus teisių komisaro biuras deinstitutionalizavimą apibūdino kaip *procesą, kuriuo numatoma pakeisti neįgaliųjų gyvenimo sąlygas nuo institucinės ir kitokios segregacijos aplinkos prie sistemos, kuria sudaromos sąlygos dalyvauti socialiniame gyvenime, kai paslaugos teikiamos bendruomenėje pagal individualią valių ir pageidavimus*. Žr.: Jungtinių Tautų Generalinė Asamblėja (2014 m.), teminis tyrimas dėl neįgaliųjų teisės gyventi savarankiškai ir būti įtrauktiems į bendruomenę: Jungtinių Tautų vyriausiojo žmogaus teisių komisaro biuro ataskaita, A/HRC/28/37, 25 punktas.

[4]

<https://www.un.org/development/desa/disabilities/convention-on-the-rights-of-persons-with-disabilities/committee-on>
[Nuoroda]

[5] 2017 m. spalio 27 d. bendrosios pastabos Nr. 5 15 punktas ir 15 dalies e punktas:

<https://digitallibrary.un.org/record/1311739?ln=en> [Nuoroda]

[6] Baigiamosios pastabos dėl 2015 m. spalio 2 d. Europos Sąjungos pradinės ataskaitos, 51 dalis: <https://digitallibrary.un.org/record/812354?ln=en> [Nuoroda]

[7] Reglamentas (ES) 2021/1060, kuriuo nustatomos Europos regioninės plėtros fondui, „Europos socialiniam fondui +“, Sanglaudos fondui, Teisingos pertvarkos fondui ir Europos jūrų reikalų, žuvininkystės ir akvakultūros fondui bendros nuostatos ir šių fondų bei Prieglobsčio, migracijos ir integracijos fondo, Vidaus saugumo fondo ir Sienų valdymo ir vizų politikos finansinės paramos priemonės finansinės taisyklės

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32021R1060> [Nuoroda]

[8] Reglamentas (ES) Nr. 1303/2013, kuriuo nustatomos Europos regioninės plėtros fondui, Europos socialiniam fondui, Sanglaudos fondui, Europos žemės ūkio fondui kaimo plėtrai ir Europos jūrų reikalų ir žuvininkystės fondui bendros nuostatos ir Europos regioninės plėtros fondui, Europos socialiniam fondui, Sanglaudos fondui ir Europos jūrų reikalų ir žuvininkystės fondui taikytinos bendrosios nuostatos

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32013R1303> [Nuoroda]

[9] Reglamento Nr. 1303/2013 preambulės 13 konstatuojamoji dalis ir preambulės 6 konstatuojamoji dalis bei Reglamento 2021/1060 9 straipsnio 3 dalis.

[10] Byla 417/2018/JN ir 1233/2020/MMO.

[11] ES pagrindinių teisių agentūra įvertino, kaip valstybės narės naudoja ESI fondus institucinės globos įstaigoms statyti ir atnaujinti:

https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2017-independent-living-part-ii-funding-budgeting_en.pdf
[Nuoroda]

[12]

<https://spcommreports.ohchr.org/TMResultsBase/DownloadPublicCommunicationFile?gId=25267>
[Nuoroda]

[13] Jų atsakymus galima rasti adresu

<https://www.ombudsman.europa.eu/en/doc/correspondence/en/155220> [Nuoroda]

[14] Valstybės narės turi paskirti stebėsenos komitetus, kurie patikrintų, ar veiksmų programos, kurioms naudojamos ESI fondų lėšos, yra tinkamai įgyvendinamos. Komitetams pirmininkauja nacionalinė vadovaujančioji institucija ir juos sudaro regioniniai, ekonominiai ir socialiniai partneriai. Europos Komisija komitete atlieka patariamąjį vaidmenį.

[15] Atsakė Austrijos, Baskų krašto, Belgijos, Čekijos, Kroatijos, Danijos, Estijos, Suomijos, Prancūzijos, Islandijos, Latvijos, Maltos, Portugalijos, Rumunijos, Slovėnijos, Ispanijos, Švedijos ir Trento ombudsmenai Italijoje. Jų atsakymus galima rasti adresu

<https://www.ombudsman.europa.eu/en/doc/correspondence/en/155220> [Nuoroda]

[16] Tinkamos sąlygos nustatytos Reglamente 2021/1060: Horizontaliosios reikiamos sąlygos – Valstybės narės turėtų nustatyti nacionalinę JT neįgaliųjų teisių konvencijos įgyvendinimo sistemą, įskaitant tikslus su išmatuojamais tikslais, duomenų rinkimo ir stebėsenos mechanizmus, taip pat priemones, kuriomis užtikrinama, kad rengiant ir įgyvendinant programas, kurioms skiriamos ESI fondų lėšos, būtų tinkamai atsižvelgta į jų politiką, teisės aktus ir standartus, susijusius su neįgaliųjų ir vyresnio amžiaus asmenų teisėmis. Jei tokia reikiama sąlyga neįvykdoma, pasiūlymas neatitinka finansavimo reikalavimų.

„Teminės reikiamos sąlygos“: I) Kad galėtų gauti finansavimą marginalizuotų bendruomenių integracijai, valstybės narės turi turėti nacionalinę strateginę socialinės įtraukties ir skurdo mažinimo politikos programą, kurioje būtų numatytos priemonės, kuriomis skatinamas perėjimas nuo institucinės prie bendruomeninės globos. II) Kad valstybės narės galėtų gauti finansavimą vienodoms galimybėms naudotis sveikatos priežiūros paslaugomis, jos turi turėti nacionalinę arba regioninę strateginę sveikatos politikos programą, kurioje būtų numatytos priemonės, skirtos skatinti bendruomenines paslaugas.

[17] Pagal Europos struktūrinius ir investicijų fondus sukurta skubaus finansavimo programa:

https://ec.europa.eu/regional_policy/en/information/publications/factsheets/2020/coronavirus-response-investment-i
[Nuoroda]

[18] Reglamento 2021/1060 preambulė, 13 konstatuojamoji dalis ir 21–24 straipsniai .

„Kiekvienoje programoje išdėstoma strategija dėl programos indėlio siekiant politikos tikslų (...), kurių sudaro vienas ar daugiau prioritetų (...).“

[19] Reglamento 2021/1060 preambulė, 18 konstatuojamoji dalis ir 10–14 straipsniai. „

Partnerystės susitarimas turėtų būti glaustas ir strateginis dokumentas, kuriuo vadovaujasi Komisijos ir atitinkamos valstybės narės derybos dėl programų rengimo (...).“

[20] Preambulė, Reglamento 2021/1060 55 konstatuojamoji dalis.

[21] <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1484> [Nuoroda]

[22] Yra du Komisijos darbuotojams skirtų gairių, susijusių su deinstitucionalizavimu, rinkiniai. Pirmoje dalyje pateikiamos bendro pobūdžio rekomendacijos dėl *ex ante sąlygų taikymo, įskaitant sąlygas*, susijusias su deinstitucionalizavimu:

https://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/informat/2014/eac_guidance_esif_part2_en.pdf

[Nuoroda]. Antrosiose gairėse daugiausia dėmesio skiriama tam, kaip per fondus vykdyti deinstitucionalizavimą. Joje pateikiami ESF ir ERPF finansuotinių priemonių pavyzdžiai, pavyzdžiui, deinstitucionalizavimo strategijų kūrimas ir infrastruktūros pritaikymas bendruomeninėms paslaugoms teikti:
https://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/informat/2014/guidance_deinstitutionalisation.pdf [Nuoroda].

[23] 2019 m. lapkričio mėn. Europos ekspertų grupė perėjimo nuo institucinės prie bendruomeninės globos klausimais parengė išsamų dokumentą: [kontrolinis sąrašas, kuriuo siekiama užtikrinti, kad ES finansuojamomis priemonėmis būtų prisidedama prie savarankiško gyvenimo plėtojant ir užtikrinant galimybę naudotis šeimos ir bendruomenės paslaugomis](#). [Nuoroda]

[24] Reglamento 2021/1060 23 straipsnis

[25] Taikoma Reglamentu (ES) Nr. 1303/2013

[26] Reglamentas (ES) Nr. 1303/2013 – bendroji *ex ante* sąlyga 3.

[27] Reglamentas (ES) Nr. 1303/2013 – teminė *ex ante* sąlyga 9.1.

[28] Galima rasti https://ec.europa.eu/regional_policy/en/atlas/programmes [Nuoroda]

[29] Taikoma Reglamentu (ES) 2021/1060

[30] Reglamento 2021/1060 15 straipsnio 4 dalis.

[31] Gairių dėl Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos laikymosi įgyvendinant ESF fondus užtikrinimo III priedas:
[https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52016XC0723\(01\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52016XC0723(01)) [Nuoroda]

[32] OI/8/2014/AN <https://www.ombudsman.europa.eu/en/decision/en/59836> [Nuoroda]

[33] Reglamento 2021/1060 IV priedo 4.4 ir 4.6 punktai: „Sveikatos ir ilgalaikės priežiūros strateginė politikos programa“ ir „Nacionalinė strateginė socialinės įtraukties ir skurdo mažinimo politikos programa“

[34] Žr. jo sprendimo 13 punktą.

[35] JT specialusis pranešėjas neįgaliųjų teisių klausimais 2022 m. kovo mėn. apsilankęs Europos Komisijoje (ir kitose ES institucijose) pažymėjo, kad „*Neįgaliųjų teisių konvencijoje (ir iš tiesų ES chartijoje) numatyta lygybės ir nediskriminavimo nuostata negali būti laipsniškai įgyvendinama*“.

<https://www.ohchr.org/en/press-releases/2022/03/un-expert-hails-eu-commitment-disability-rights>
[Nuoroda]

[36] Bendroji pastaba Nr. 5, 2017 m. spalio 27 d., 49 punktas:

<https://digitallibrary.un.org/record/1311739?ln=en> [Nuoroda]

[37] JT neįgaliųjų teisių konvencijos 33 straipsnio 2 dalyje reikalaujama, kad valstybės, kurios yra Konvencijos Šalys, sukurtų sistemą, kuria būtų skatinamas, saugomas ir stebimas Konvencijos įgyvendinimas.

[38] Pagal Reglamento 2021/1060 38–40 straipsnį Komisija šiuose komitetuose dalyvauja kaip patariamoji institucija.

[39] 2019 m. Komisija taip pat gavo skundą dėl pažeidimo prieš Rumuniją tuo pačiu klausimu.

[40] Neįgaliųjų teisių konvencijos 5 straipsnis.

[41] Chartijos 21 straipsnis.

[42] Neįgaliųjų teisių konvencijos 19 straipsnyje nustatyta, kad šalys turėtų imtis priemonių užtikrinti neįgaliųjų teisę gyventi savarankiškai ir būti įtrauktiems į bendruomenę.

[43] Chartijos 26 straipsnyje nustatyta neįgaliųjų teisė naudotis visomis priemonėmis, kuriomis užtikrinamas jų nepriklausomumas, socialinė ir profesinė integracija ir dalyvavimas bendruomenės gyvenime.

[44] Preambulė, Reglamento 2021/1060 55 konstatuojamoji dalis ir Reglamento Nr. 1303/2013 12 konstatuojamoji dalis bei 6 straipsnis.

[45] Reglamento 2021/1060 9 straipsnis.

[46] JT sutarčių įstaigų duomenų bazė, kurią galima rasti adresu

https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/treatybodyexternal/TBSearch.aspx?Lang=en&TreatyID=4&DocTypeID=5
[Nuoroda]

[47] Komisija gali pateikti pagrįstą nuomonę ir sustabdyti mokėjimus, jei „yra pakankamai tiesioginis ryšys tarp pagrįstoje nuomonėje nagrinėto klausimo ir nagrinėjamų išlaidų, kad kiltų pavojus jo teisėtumui ir tvarkingumui“. Reglamento 2021/1060 70 konstatuojamoji dalis

- [48] Komisijos komunikatas „ES teisė. geresni rezultatai geriau taikant:
https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv%3AOJ.C_.2017.018.01.0010.01.ENG
[Nuoroda]
- [49] Ten pat, 2 punktas.
- [50] OI/8/2014/AN <https://www.ombudsman.europa.eu/en/decision/en/59836> [Nuoroda]
- [51] Byla 1233/2019/MMO: <https://www.ombudsman.europa.eu/en/case/en/55112> [Nuoroda]
- [52] Neįgaliųjų teisių konvencija/C/HUN/IR/1, 2020 m. rugsėjo 17 d. <https://bit.ly/3elqo31>
- [53] Kaip numatyta Reglamente 2021/1060. Pavyzdžiui, mokėjimo termino nutraukimas (96 straipsnis) arba mokėjimų sustabdymas (97 straipsnis).
- [54] Austrijos, Baskų krašto, Čekijos, Estijos, Latvijos, Slovėnijos ombudsmenai
- [55] Austrijos, Kroatijos, Čekijos, Estijos ir Slovėnijos ombudsmenai
- [56] Danija, Estija, Suomija, Malta, Portugalija,
- [57] Austrija, Baskų kraštas, Čekija, Kroatija, Rumunija, Slovėnija, Ispanija, Švedija
- [58] ENIL nurodė teisinę nuomonę, dėl kurios ombudsmenui buvo pateiktas skundas (417/2018/JN): <https://www.ombudsman.europa.eu/en/case/en/52034> [Nuoroda]